

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Qvæstio VI. De peccatis Charitatis oppositis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

propter ipsum non amant, & in actibus amoris vix occupantur.

Comparatur
charitas
vix cum
charitate
patriæ.

Secunda etiam pars, quæ comparat charitatem viatorum, cum charitate patriæ, sola etiam eget explicacione: nam obiectua & specifica vtriusque perfectio eadem sine dubio est ut constat ex præcedentibus. perfectio intensua potest aliquando esse maior in homine viatore quam sit in patria. Nam habitus charitatis in patria non crescit & beatus non elicit actus perfectiores habitu quem acquisuit in via, potest tamen sine dubio beatus amare perfectius Deum, quam illum vñquam amauerit in via, nam habitus potuit crescere ut centum per plures actus ut vñum, tunc autem beatus qui elicit in via solum actus ut vñum, poterit in patria elicer actus ut centum; vnde omnino liquet, quod plures viatores Deum amant intensius quam multi comprehensores. Sed est tamen certum quod charitas patriæ semper est perfectior quam charitas viae ratione durationis, quia nunquam cessat, ratione appretiationis, quia Deum pluribus rebus præfert, cum beatus non possit peccare venialiter: ratione extensionis, quia plura nouit beatus, & plura etiam amat Dei attributa.

S E C T I O N I I I.

De Corruptione habitus charitatis.

Post ea quæ sunt dicta de Corruptione gratiæ habitualis, nihil est difficile circa Corruptionem habitus istius, qui eadem proportione producitur, intenditur, corruptitur, quam producitur, augetur, destruitur gratia.

Peccatum
veniale.

Primo itaque certum est, quod peccatum veniale, sicut neque totam destruit gratiam, neque vlla ex parte illam imminuit, sic neque habitum charitatis, vel destruit vel vllam eius partem imminuit. Ita enim contra Richardum & Altissiodorensem unanimiter afferunt Theologi, quia per peccatum veniale homo non auertitur a Deo ut fine ultimo, atque adeo per illud peccatum non destruitur rectus ordo charitatis ad Deum, ergo illud peccatum neque destruit totum habitum charitatis neque vlla ex parte illum imminuit. Si enim minueret, certè plurima peccata venialia illum tandem totum destruerent, & sic totam abolerent gratiam, fateor quidem, quod peccatum veniale minuit feruorem actus charitatis, imo etiam impedit, quandiu est, aliquem actum illius habitus, cum ex charitate possim abstinere a peccatis venialibus, sed nego quod destruerat propterea ipse charitatis habitus, cum non tollatur amicitia hominis ad Deum per peccatum vllum veniale.

Peccatum
mortale.

Secundò certum est, quod totus charitatis habitus simul cum gratia destruitur per quodlibet peccatum mortale, quod ut sibi ostendi hominem auertit a Deo ut amico, & ut fine ultimo, cum eum totum conuertat ad creaturam dissoluit enim totam amicitiam cum Deo, & totum ordinem hominis ad Deum qui manet ab eo auersus, & illi offensus ac inimicus. Ita enim contra Iouinianum docent omnes Catholici, ut sibi probauit tum in Tractatu de peccatis & de gratia, tum in Tractatu de penitentia, vbi etiam soluta est quæstio difficultis, vtrum peccatum mortale formaliter expellat charitatem & gratiam propter incompossibilitatem, an verò solum demeritorie, & vtrum diuinitus possint esse simul.

Q V A E S T I O N I I I.

De peccatis Charitati oppositis
S. Thom. à q. 34. ad 44.

Dixi haec tenus omnia illa ex quibus satis dignosci potest ipsa charitas, cuius posui rationem genericam, est enim amor benevolentia, vera cum Deo amicitia, vera virtus omnium præstantissima imo forma & anima virtutum. Deinde rationem specificam quæ perspicitur ex obiecto quod amat propter quod amat, & ordine certo amat. Ex actu tum interno, tum externo & ex habitu: nunc ex oppositis ipsi peccatis adhuc liquidius cognosci poterit eximia eius forma, quæ ad tria potissimum capita reuocari posse video. Primum est eorum quæ opponuntur actui amoris & gaudio charitatis, & sunt odium, acedia, inuidia. Secundum eorum quæ opponuntur paci charitatis, & sunt discordia, contumelie, Schisma, rixa, seditio, bellum, & duellum. Tertium opponitur misericordia ac correctioni fraternæ, diciturque scandalum.

S E C T I O N I I.

De peccatis oppositis amori, & gaudio charitatis
S. Thomas quæst. 34.

DE solis hic loquor peccatis cōmissionis quibus violatur Præceptum negatiū semper obligans ad nihil agendum contra charitatem Dei et Proximi: nam de peccatis omissionis contra Præceptum affirmatiū, nulla potest hic esse quæstio. Actui igitur amoris, qui maximè proprius est charitatis, odium directissimè opponitur, gaudio vero quem dixi effectum esse charitatis, imo & actum elicium opponuntur acedia, & inuidia, de quibus breuissimè dici potest.

§. I.

Odij quidditas, diuīsio, & malitia.

Dico primò, odium charitati contrarium esse auerſionem voluntatis ortam ex disiplentia personæ, cui mala volumus quatenus mala eius sunt. Aliud est odium inimicitia, quod semper malum est grauissimum, aliud abominationis, quod potest aliquando non esse malum.

Prima pars, est vulgaris definitio explicans natum odij, quam ex amoris opposita natura colligere potest: sicut igitur tria ut supra posui faciunt amorem complacentia in bono, inclinatio ad illud, & ad volenda quæ sunt ei bona, complacentia non est propriè amor, sed id ex quo amor nascitur, benevolentia etiam videtur nasci potius ex amore, quam esse ipse amor, qui est solum inclinatio & vno cum dilecto orta ex complacentia, & efficiens benevolentiam, similiter tria sunt ex quibus odium integrè coalescit, primum est disiplentia in obiecto quod apprehenditur malum, ex illa oritur auerſio voluntatis, ex hac autem auerſione malevolentia, quam vult ea quæ existimantur alteri mala. Primum illud non est propriè odium, neque tertium, sed auerſio illa personæ, qua mala existimatur, propriè odium est, toties enim aliquis Deum & Proimum odit, quoties ex disiplentia quædam illos auersatur ut malos, & vult illis malum, ex eo præcisè, quia eis malum est.

Secunda pars, est odij diuīsio vulgata in odium inimicitia, & odium abominationis primum illud opponitur

opponitur charitati, alterum opponitur amori concupiscentiae. Dicitur odium inimicitiae illud quo aliquem odimus, quia est in se ipso malus & volumus illi malum praeceps quia malum eius est, sine ullo respectu ad commodum ullum nostrum. Odium abominationis, quo volumus alteri malum quia ille nobis malus est, vel quia illud malum est commodum nostrum. Sicut enim amor est duplex ut sè dixi, sic duplex etiam est odium illi oppositum, & utroque odio potest peccator Deum auersari, si ex falsa quadam apprehensione Deum odio habeat tanquam in se odium erit inimicitiae, si apprehendat illum ut sibi malum, odium erit abominationis eritque utrumque abominabile. Proximum vero utroque illo odio sèpius odimus, inimicitia odium est quoties volumus alicui malum praeceps, quia malum ipsius est, hoc enim requiritur ad odium speciale, si enim non expresse velis malum circumstantia solum erit generalis & communis multis peccatis contra Proximum. Vbi patet quomodo vindicta etiam distinguitur ab odio, quia non vult malum ut malum, sed ut commensuratum iniuria.

Malitia odij. Tercia pars, explicat intrinsecam & essentialem malitiam odij: nam odium quodlibet Dei grauissimum est omnium peccatorum quæ in Deum committi possunt: odium vero inimicitiae Proximi semper intrinsecum malum est & peccatum mortale maximum eorum, quæ contra Proximum possunt committi, quia malum ut malum nunquam est honeste appetibile, cum non habeat ullam rationem boni, sed odium vult malum ut malum non referendo illud ad alium ullum finem, ergo illud semper est malum. Odium vero abominationis quo personam malam odimus, quia nobis vel alteri mala est, non est semper malum, sic enim recte odimus impios quæ tales, & Deus etiam eos vere odit, & non solam eorum impietatem.

Constat vero quod odium non est propriè vitium capitale, quod nimurum frequenter est origo aliorum, odium enim non est huiusmodi, sed potius est quasi extrellum malum ex aliis ortum vitiis, non autem principium aliorum. Causæ vero illius tres merito numerantur: ira, quæ facilè degenerat in odium. Inuidia, quæ valde affinis odio est, nam tristari de bono & gaudere de malo, sunt valde coniuncta. Concupiscentia, quia ex nimio amore proprio facile nascitur aliorum odium.

§. II.

Acedia quidditas, malitia: filia ex ea orta.

S. Thomas q. 35.

Dico secundò, acediam recte Definiri, tristitiam quandam de bono diuino extrinseco, prout difficulti, afferens tedium, torporem & negligentiam actionum piarum quibus bonum diuinum procurari potest. Vitium est speciale charitati oppositum, ex genere suo mortale ac capitale.

Definitio Acediae. Prima pars, definitio est Acedia que propriè significat incuriam quandam & negligentiam, neque potest commodius explicari, quam ex opposito feroce charitatis quem nuper dixi esse gaudium quoddam & desiderium vehemens diuini boni extrinseci, ex quibus oritur promptitudo & diligentia illarum actionum salutarium quæ sunt diuinum bonum extrinserum. Acedia vero illi directè opposita, est tristitia & tepitas desiderij circa bonum extrinsecum Dei, ex qua oritur torpor & negligentia illarum actionum salutarium, quas fero

Tom. II.

promptè ac diligenter prosequitur. Vnde definitur à Damasceno, tristitia aggrauans, qua scilicet animum ita deprimit ut ei afferat incuriam, torporem, negligentiam operis boni quod non liber exequi. Proprium itaque Acedie genus est tepor desiderij & tristitia, animum opprimens: obiectum eius est bonum diuinum extrinsecum, id est opera bona Deo grata & honorifica, de quibus tristitius quatenus iuntlaboriosa & difficultia. Effectus teporis illius & tristitiae aggrauans est torpor & negligentia ex exerciendo illa quibus honoratur Deus. Efficit videlicet torpor ut omittantur, negligentia ut fiant lente ac perfunditorie, maledictus qui facit opus Dei negligenter.

Secunda pars explicat malitiam acedie, primò Malitia Acedie, enim quod illa sit peccatum, probat S. Thomas art. die.

primo quia nulla tristitia potest esse difformior rationi, quam tristitia de eo quod optimum est, & maximè amabile, acedia tristitia est de eo quod optimum est & maximè amabile nimurum de bono diuino, ergo illa intrinsecè mala est. Deinde dnos habet comites adiunctorum etiam de se pessimos, torporem, quo omittuntur opera salutaria Deum honorantia, & negligentia, quæ illa sunt perfunditorie. Utrumque hoc est de se malum ut patet. Secundò illud est peccatum specialiter oppositum virtutum nobisissimæ nempe charitati, & principali eius perfectioni qui est feroce desiderij ex quo nascitur gaudium, promptitudo, diligentia. Sumi enim acedia potest tripliciter primò pro ea tristitia, quæ animum aggrauat circa exercitium cuiuscunque boni operis, v.g. circa exercitium iustitiae, temperantiae: & sic Acedia non est speciale vitium sed est circumstantia generalis omni umbræ peccatorum omissionis quibus torpemus, & negligimus quacunque virtutum opera. Deinde significat tristitiam & fugam boni spiritualis, propter illud laboriosum est corpori aut delectationis eius impeditum, & hæc est quædam molitus pertinens ad omnia fere peccata Carnalia. Denique significat tristitiam & temorem desiderij circa illa diuina bona extrinseca de quibus gaudet charitas & quæ fereuerter desiderat, & sic peccatum speciale Acedia est, oppositum charitati & inclinationi eius maximè propria quæ gaudium est de bono diuino, & alacritas mentis ac promptitudo in eo exercendo. Tertio peccatum graue.

Acedia sine dubio peccatum est ex genere suo graue cum charitati opponatur, deinde inducit torporem & negligentiam circa opera, quorum omissione, vel exercitium perfunditorum est peccatum mortale. Vnde dicitur quod tristitia facili mortem operatur, & maledictus qui facit opus Dei fraudulenter. Videnti de huius peccati prauitate sum Cassianus l. 10. de institutis canobiorum. Gregorius in pastorali parte 3. c. 1. admonitione 16. magisque turpitudine eius constare poterit ex eius effectibus quas (filias) vocant matris infaustissimæ.

Tertia enim, pars docet Acediam esse capitale Filia Acedie, peccatum ex quo plura oriantur alia peccata. Probatque S. Thomas, quia sicut propter delectationem multa homines operantur, sic ad vitandam tristitiam, & ex eius pondere plura efficiunt prauissima, sunt autem ex mente S. Gregorij sex potissimum eius filia, malitia, rancor, pusillanimitas, desperatio, torpor, mentis euagatio. Idcirco autem l. 2. de summo bono cap. 37. distinguit tristitiam ab Acedia, tristitiam vult esse quatenus recedit ab opere grauior, & laborioso ad quod obligatur. Acediam in quantum se convertit ad quietem in debitam: dicit autem quod ex tristitia oriuntur rancor, pusillanimitas, amaritudo, & desperatio.

ex acedia verò prodire docet ociositatem, somnolentiam, importunitatem mentis, inquietudinem corporis, infabilitatem, verbositatem, curiositatem. Quæ omnia explicat optimè S. Thomas, & Isidorum Consilium Gregorio S. Thomas art. 4. ad secundum & tertium. Ratio verò eius est, quia nullus diu manere potest sine delectatione cum tristitia, vnde fit ut ex tristitia dupliciter aliquid oriatur, uno modo ut homo recedat à contristantibus, alio modo ut ad alia transeat, in quibus delectatur: sicut illi qui non possunt gaudere in spiritualibus delectationibus, transferunt se ad corporales ut habet Philosophus 10. Ethic. c. 5. & 6. itaque homo imperfectus fugit finem laboriosum, quod fit per desperationem, fugit media difficultate quæ subsunt Consilii per pusillanimitatem, & per torporem omittit ea quæ sunt precepta. Deinde impugnat contristantia per rancorem, id est odium hominum à quibus inducitur ad bonum, & per malitiam, id est odium ipsorum spirituallium honorum. Denique transfert se ad delectabilia per euagationem mentis circa illicita.

§. III.

Inuidia quidditas, malitia: filia ex ea orta.

Dico tertio, inuidia benè definitur tristitia de bono Proximi, quatenus illud estimatur proprium malum, & diminutum proprii boni, illa est peccatum ex genere suo graue, ac capitale, origo aliorum plurium.

Inuidia definitio. Prima pars, est vulgaris definitio Inuidia, cuius genus sine dubio est tristitia, mœror, & tabes animi: obiectum ex quo differentia eius petitur, est bonum Proximi, quatenus illud estimatur minuere propriam excellentiam & gloriam, potest enim dolere de bono Proximi, non quia Proximus illud habet, sed quia tu illo cares, & est Zelus seu emulatio quæ si sit de bono spirituali, laudabilis est, si de temporali potest non esse mala. Deinde dolere potes de bono Proximi, quatenus ex eo malum tibi aliquod impendit, & est timor non inuidia, quod potest non esse malum: præterea dolere potes de illo bono Proximi, quia illo indignus est, & vocatur ex Aristotele nemesis, quæ non est etiam necessario mala. Denique dolere potes de illo malo, quatenus ex eo tuæ excellentia aliquid detrahitur & quodammodo lumen obscuratur gloria tuæ quia si maior est, non illi æquaris, si æqualis ille tibi æquatur, si minor ne tibi coæquetur ut ait Augustinus 1. 2. de genesi ad litteram c. 14.

Secunda pars explicat malitiam inuidia. Primo enim certum est inuidiam essentia & intrinsecè malam esse: damnant enim illam Scripturæ tanquam malum grauissimum & interficiens animam: damnatur à sanctis Patribus quos plurimos dabit valent 9. 14. triumphant in hoc argumento Cassianus collat. 18. Cyprianus sermone de Zelo & in labore Basilius homil 11. Gregorius 1. 5. moralium c. 34. Chrysostomus homil 45. ad populum. Deinde aperta ratio est primo, ex obiecto inuidia, quia dolet de bono, & de malo gaudet quod est contra rationem cum obiectum doloris malum sit, non bonum. Vnde opponitur duabus artibus charitatis maximè propriis gaudio & misericordia. Secundò constat de illius malitia ex causa vnde generatur: vritur enim ex inordinato amore propriæ excellentiæ ac honoris, quo inebriatus homo inuidet omnibus, tanquam solus esse cuperet, dolet enim de solis bonis & facit illa mala sua, inquit ait Isidorus 1. 3. c. 25. inuidiam om-

nibus aduersari virtutibus: id est docet Philosophus secundo Rhetoricorum illos esse maximè inuidentes, quia maximè honorantur in aliqua re, præstent in sapientia & felicitate. Deinde pusillanimes, quia omnia eis magna videntur. Denique malitiosi & senes, quia carent ornamentis quæ aliquando habuerunt & vniuersaliter inquit Philosophus qui ex re aliqua gloriam querunt de illa sunt inuidi. Colligitur autem inde quod nemo inuidet iis qui statu, conditione, tempore, multum à se distant, sed riualibus, proximis & iis qui eadem cupiunt & intendunt. Denique malitia inuidia constat ex eius effectibus propriis ut constabit statim.

Tertia enim pars, asserit inuidiam esse capitale vitium, plurim aliorum caput vitiorum, quod probat S. Thomas eadem ratione quæ probauit idem de Acedia: filias verò illi assignat Gregorius l. 31. moralium, istas quinque, odium, suſurrationem detractionem, exultationem in aduersis, afflictionem in prosperis. Remedia eius plura solent suggeri à Doctoribus, sed sane calamitas sine remedio est odise felicem. Etrationem afferat Cassianus, qui contingere vix potest ut vitium illud suum, inuidus alteri detegat ut curari ab eo possit primum verò & maximum est despiciunt gloria ac propria excellencia. Secundum consideratio effectuum inuidia, quos esse omnino prauos & horribiles tradunt citati Patres.

SECTIO II.

De peccatis oppositis paci Charitatis.

S. Thomas à q. 37.

Paci que vno est & consensio voluntatum, repugnamus corde per dilapidiam, ore per contentionem, opere per Schisma, rixam, seditionem, bellum, & duelum.

Discordia definitur dissensio voluntatum à voluntate alterius circa bonum spirituale, cum scilicet aliquis vult aliquid bonum Dei aut Proximi cui alter scienter resistit. Siue impedit illud fieri, siue nolit cum altero illud facere. certum est illud esse peccatum ex genere suo graue, cum repugnet concordia charitatis, cuius proprium est vnde corda in ordine ad aliquod bonum Dei, & Proximi. Neque possit non esse malum resistere illi qui procurare vult bonum aliquod. Filia verò est ambitionis & superbie, quia per eam vniusquisque quod suum est inordinate sequitur, id est voluntas in proprio sicut quod prouenit haud dubie ex superbia, tametsi prouenire sappè possit ex inuidia, ut notat Augustinus Tract. 32. in Ioannem Liuor separat, charitas iungit. Ade mala qua oruntur ex discordia, quia vult Hieronymus in c. 12. Matthei concordia magna res crescent, magna discordia dilabuntur sicut enim virtus vniuersa fortior est, sic diuisa est imbecillior. Opinio-num verò discordia neque charitati est de se contraria cum illa sit vno voluntatum, neque peccatum est cum non impedit id quod nouit esse bonum.

Contentio est contrarietas sermonum cum Proximo, sicut discordia est cordium dissensio. Potest autem fieri vel ad impugnandam veritatem cognitionem & sic est sine dubio peccatum graue contrarium charitati, numeraturque ab Apostolo inter opera carnis quæ qui agunt regnum Dei non possidebunt, & est propriæ filia superbie, ut ostendit S. Gregorius l. 31. moralium, quia sicut superbia facit discordiam ex eo quod aliquis maneat corde in propriis, sic facit contentionem ex hoc quod quicunque verbo id quod videtur defendat. Secundò contendere aliquis potest cum altero ad impugnan-

impugnandam falsitatem, vel explorandam veritatem & hoc si debito modo & sine immodestis clamoribus fiat est laudabile, si minus moderate, & cum nimia fiat acrimonia peccatum est saltem veniale, nisi tantus esset excessus immodestia ac superbia, ut graue inde oriretur scandalum.

Schismatis Schisma recte definitur peccatum quo aliquis se definitio & parat se ipsum ab unitione capitis Ecclesiae, nolens ei malitia. obediere. Differt ab infidelitate, quia nihil negat a Deo reuelatum, & agnoscit Petri succellorem esse caput Ecclesiae, sed recusat obediere illi, quod neget illum esse legitimè electum, vel esse legitimè depositum. Quantum hoc peccatum sit, quot modis committatur, & quas poenas mereantur Schismatici explicit Doctores in questionem 39.

Rixa Rixa recte definitur pugna quedam inter priuatas definicio & mali- personas, orta ex mutua ira vel odio. Diffensio enim tia. qua sit per externos aliquos actus inter personas priuatas rixa est, sicut diffensio cordium est discordia, & diffensio sermonum est contentio. Nec est dubium quin rixa ex parte inuasoris, sit peccatum ex genere suo graue, si occidas, si vulneres, si damnum inferas graue Proximo. Ex parte defensoris non est peccatum si fiat cum iusto moderamine, quantum scilicet satis est ad repellendam iniuriam, licet enim vnicuique se ipsum defendere: sed aggredi alium, vel acceptam iniuriam priuatam vlcisci auctoritate, nemini licet: vt docetur in Traetatu de iustitia.

Seditionis Seditio est diffensio ciuium inter se, idest bellum definicio & mali- quoddam intra eandem rem publicam, pugnant enim aliquando inter se ciues, inuicem dissentiente, aliquando vero pugnant cum Principe a quo discordant. Quod peccatum quam sit graue, quam multis virtutibus contrarium, quanta continens peccata, quanta efficiens damna publica & priuata, non est opus dicere.

SECTIO III.

De Bello prout opponitur paci Charitatis.
S. Thom. quæst. 40.

His eo modo breuiter & strictè expositis placet de bello & de duello differere accuratius, quod de illis multa sint difficultia, & seiu dignissima. Quatuor autem satis sit dicere de bello: primò utrum illud aliquando inter Christianos esse possit iustum, etiam ex utraque parte. Secundò per quas personas illud indici & geri possit ut sit iustum, tertio quas ob causas debeat geri, quartò quibus modis vbi dicitur de occisione innocentium, de spoliis, de captiuitate & ceteris huiusmodi, plura dabunt Bellarminus tom. 1. l. 3. de membris Ecclesiae. Valentia q. 16. Suarez disp. 1. 3. de charitate, Castro l. 2. de iusta punitione &c. Victoria in relectione de iure belli. Couarr. relectione in C. peccatum.

§. I.

Vtrum possit bellum esse iustum & licitum, etiam ex utraque parte.

Quid &
quorundam
sit bellum.

Bellum appellatur voluntas illa & professio durabilis nocendi, vi & armis aduersarie parti. Potest illud esse defensum, quando suscipitur propter causam, quæ adhuc est in fieri, ut si Principe actu possidentem, alias nitatur expellere, potest esse offensum siue aggressum, quando suscipitur ob iniuriam, quæ est in facto esse, ut si nolit Princeps restituere quod iniuste usurpauit. Vtique modo bel-

lum iniustum esse, pluimi dixerunt, tūm veteres tūm recentiores Hæretici: Nam Manichæos bellum omne damnasse testis est Augustinus l. 2. contra Faustum c. 74. qui fuit etiam VVicleffi error apud Valdensem tom. 3. Tract. 2. 4. c. 164. Deinde bellum Christianis esse prorsus illicitum assenserunt Erasmus & Anabaptistæ. Denique bellum etiam aduersus Turcas esse illicitum, eo quod illi flagella sunt Dei affirmauit Lutherus in articulis damnatis à Leone X.

Ratio autem dubitandi est multiplex Scripturæ auctoritatis, quā vetatur fidelibus bellum. Isaæ 2. non leuabit gens contra gentem gladium, nec exerceretur ultra ad prælium: ad Rom. 12. nulli malum pro malo reddentes, non vos defendentes charissimi. Deinde a concilio Niceno can. 11. damnatur militaris professio tanquam indigna Christiano: vnde à S. Leone Epist. 9. ad Rusticum dicitur illa esse contraria regulis Ecclesiasticis, & Origenes l. 2. contra Celsum dicit illam à Christo sublatam esse: & celebre est illud resonsum S. Martini, ego Christi miles sum mibi pugnare non licet. Denique bellum non potest non esse malum, si sit contrarium paci charitatis, est autem contrarium ut pater: ergo illud est malum.

Secundò, illud est de se malum cui semper & infallibiliter annexa sunt innumera mala, nunquam enim licet facere mala ut evenerint bona. Bellum autem annexa semper habet innumera mala, ergo illud est semper malum.

Tertio, si bellum aliquando est iustum certè videtur quod illud esse potest iustum ex utraque parte non solum formaliter, sed etiam materialiter: nam v. g. si turrim hostilem miles aggreditur, vbi sunt innocentes, certè qui aggreditur iuste aggreditur, & innocentes ius etiam habent se defendendi, ergo tunc bellum ex utraque parte iustum est. Similiter si quis innocens, secundum allegata tamen & probata damnetur à Iudice potest se defendere, ut patet, & tamen iuste illum damnat iudex, ergo bellum est ex utraque parte iustum.

Quarto, si res aliqua nullius domini sit, & simul à duobus occupetur simul, poterunt ambo pro illa pugnare. Imò contingere sapè potest, ut Princeps uterque habeat ius probabile ad aliquam Prouinciam occupandam, tunc abique illa ignorantia uterque poterit pugnare. Deinde sit miles aliquis qui in initio belli existimet bellum esse iustum, deinde in decursu belli cognoscat illud esse iniustum, is dum fugit, aduersarium videt insequentem quem effugere non potest, nisi eum interficiat: ille in sui defensione potest illum interficere, quia est vere innocens, & aduersarius potest eum occidere iuste, ergo bellum est ex utraque parte iustum. Valerque idem arguitur etiam miles sciret ab initio iniustiam belli, esset enim onus grauissimum si teneretur pati mortem, tunc cum hostem interficere potest. Denique sit famulus, qui domino suo futuri scalam admoueat, aut aliter licet cooperetur, ille occidi iuste potest ab iis qui damnum iniuste patiuntur, simul alia ratione nequeunt vitare, & ille Vicissim se potest licet defendere, seruus bello captus fugere licet potest, & licet capi.

Dico primò, bellum esse sapè licitum Christianis, quamus omnino implicit, ut illud ex utraque parte sit materialiter & per se: licet formaliter & per accidens ex ignorantia sapè sit eo modo utrumque iustum.

Primam partem Theologi omnes approbant pri. Bellum esse Christianis mò ex Scripturis vbi sapè viri bellatores laudantur, licitum: Gen. 14. gesto contra quinque Reges bello, benedictus Abraham Deo excelso. Hebraorum 11. sancti

NNN 3 per

per fidem fortis facti sunt in bello, Castra verterunt exterorum. Dicitur placere Deo possesso militantium, primo Regum c. 25. faciens enim, dominus faciet tibi domum fidelē, quia prelia domini tu preliaris dominem. Deinde adest Deus dicitur preliantibus, v.g. levante manum Moysē vincit Israēl in pugna. Idē etiam afferunt Sancti Patres, præsertim Augustinus l. 22. contra Faustum c. 74. Epist. 5. ad Marcellinum & 207. ad Bonifacium. Deinde ratio manifesta est, quia bellum vel est defensum vel aggressum, si primum patet omnino quod illud est iustum, quia vim vi repellere omnia iura permittunt. Si secundum, permittit etiam ius naturæ vt iniurias illatas vindicet respublica, repetendo satisfactionem aliquam, quā demp̄a nunquam in columnis stare posset communis, imo ius naturæ permittit, vt quod iustè aliquis amisit hoc recuperet, ergo bellum potest esse iustum siue aggressum sit, siue defensum.

Secunda pars de bello ex vtraque parte iusto.

Secunda pars negat bellum esse posse iustum ex vtraque parte nisi per accidens, & ex quadam ignorantia, ab omnibus approbatur, & magnam tamen habet difficultatem, bellum videlicet iustum esse dicitur per se ac materialiter, quando iustè repetitur quod iustè detinetur: formaliter vero est iustum quando aliquis putat inincibiliter se iustè repetere aliquid, quod putat iustè retineri. Probat ergo quod per se bellum esse non potest ex vtraque parte iustum, quia implicat vt dux voluntates contradictorie opposita, sive iusta, cum enim illæ idem haberent obiectum sequeret, quod illud esset simul iustum & iniustum, ego eandem rem deberem habere & deberem non habere. Sed si bellum ex vtraque parte iustum esset, dux voluntates contradictorie opposita essent iusta, tu enim debes habere quod iustè petis, & ego illud debo non habere, contra verò ego debo retinere id quod iustè retineo, neque tu illud debes habere. Ergo vterque nostrum debet idem aliquid habere, & non habere, quod implicat Deinde implicat vt tu iustè aliquid à me petas, quod ego iustè tibi denegem, sed si bellum esset iustum, tum ex parte aggressoris, tum ex parte defendantis, aggressor aliquid iustè peteret, quod defendant iustè denegaret, ergo bellum non potest esse iustum ex parte aggressoris, & ex parte defendantis.

Solutio prima difficultatis.

Ad primam Respondeo bella iusta nunquam in Scripturis damnari. Loquitur Isaías de Doctoribus Euangelicis qui subacti erant mundum, non pugnando autem iustum inferendo, sed pascendo potius & illuminando. Christus quando resistere malo, prohibet, iubet vt percutienti præbeamus alteram maxillam, vult duntaxat præcipere vt simus parati ad iniurias sine odio tolerandas, & prohibet eas vleisci priuatā autoritate, quod est per se malum in Concilio Niceno iij solū damnantur qui suscep̄tā fide Christiana rursus infideli principi militabant, parati Christianam fidem abiicere. S. Leo & reliqui Patres eos tantum arguunt qui redeunt ad militiam, in qua vident se multa iam peccata ac postea peccatores. S. Martinus significat bellum sibi ut Monacho esse illicitum, non autem ut Christiano. Nam etiam ille post suscep̄tam Christi fidem Julianus militauerat per diennium. Denique bellum iustum nullo modo est contrarium paci charitatis quæ honesta est, imo potius medium est ad illam pacem.

Solutio secunda.

Ad secundam Resp. multa quidem mala sequi ex bello iusto, sed per accidens tantum, & contra intentionem illius qui iuste preliatur & hinc fit vt nunquam bellum sit iustum, nisi positā summa necessitate.

Solutio tertia.

Ad tertiam Respondeo in iis omnibus exemplis

quiibus solet probari bellum esse posse iustum ex vtraque parte peccari primò, quia confunditur id quod est tantum per accidens cum eo quod est per se. Secundò quia mutatur definitio belli quod est vt dixi voluntas nocendi alteri ad repellendam iniuriam, vel ad eam vlciscendam. Primum exemplum est de illo Primum ex. qui arcem expugnat in qua multi sunt innocentes, plu. dico autem istos innocentes qui arcem propugnant, posse se iustum defendere contra eum qui iuste illam impugnat, neque tamen dari bellum ex vtraque parte iustum, nisi per accidens, quia hostis ille arcem iuste oppugnans, non nisi per accidens pugnat contra innocentes. Secundum exemplum est de Iudice qui secundum allegata, & probata punit innocentem. Nego autem quod tunc ille innoeens possit occidere iudicem aut ministros, quod si aliquā iusta defensione vii potest, tunc patet quod bellum est ex vtraque parte iustum per accidens tantum, & quia iudex ignorat illum quem damnat esse innocentem: vel certè habet rationes ob quas eodem modo se gerit ac si nesciret eius innocentiam. Tertium ex. exemplum est duorum qui simul rem eandem occupant que domino caret, patet autē ibi nullum esse bellum, quia in ea contestatione neque iniuria inferenda repellitur, neque illata vendicatur. Quod idem valet etiam quando in concurso id a duobus ambitur beneficium, tunc enim ibi est iusta ex vtraque parte contentio, sed non est iustum vtrinque bellum de quo loquimur eam nulla repellatur, vel vindicetur iniuria, imo potius vterque aggressor est, vterque defensor. Deinde ad exemplum illud de duobus qui rem occupant domino carentem. Respondeo quod si duo illa occupent æque primo, vel illa res debet diuidi si potest, vel sorte duci vt sit alterius vel fieri debet aliqua cōpositio. Quartum exemplum est de Principibus qui ex opinione probabili suscipiunt bellum. De quo dicetur statim. Quintum exemplum est de illo milite qui fugit postquam ab initio putauit bellum esse iustum. Respondeo autem, quod qui persequitur huiusmodi militem per se loquendo debet illi parere, si sciret illum existimasse inincibiliter, quod bellum esset iustum ex sua parte, per accidens autem est quod hoc nesciat, & ita per accidens bellum ex vtraque parte iustum est. Si autem ab initio cognouisti bellum esse iniustum, & hostis te persequitur, dubitat Molina, vtrum possis illum occidere. Putauerim ego quod si potes, petere teneris ab illo veniam & vitam, quam si nolit dare tunc occidere illum potes, quia in eo casu bellum ex alterius parte non est iustum. Sextum exemplum est serui iustè admonuentis scalā, dum furatur dominus est autem eadē responsio ex præcepto quia si scires, quod serui iustè admouent scalam domini, non posses illum occidere priusquam monuissest vt recederet, si autem monuisti, tunc fit reus, & iustè occidi potest, sed non potest iustè occidere. Septimum est illius qui captus est in bello, vel Septimum. est coniectus in carcerem, & licet fugit. Respondeo autem optimè Lessius l. 2. c. 13. dubitat. s. n. 30. quod vbi non est propinqua, & directa impugnatio dari potest species quædam belli ex vtraque parte iusta, fecus autem si propinqua & directa sit vtrinque impugnatio.

§. II.

Quenam sit causa sufficiens ut bellum sit iustum.

Posita quod bellum propriè dictum possit esse licitum ad citum saltem ex vna parte, certum est esse quædam iustitia tunc.

belli requi-
sita.

tuor necessariò requisita, vt iustum sit bellum, primò
vt causa sit iusta, secundò vt authoritas sit legitima,
tertiò justus gerendi modus, quartò intentio recta
quod vltimum commendans meritò Augustinus
l. 2. contra Fanum sic ait, *nocendi cupiditas, vlcis-
cendi crudelitas, impacatus & implacabilis animus, fe-
ritas rebellandi libido dominandi, hac sunt quae in bellis
iure culpantur.*

Vt igitur exactè dicam de causa illa ob quam
iuste Princeps mouere potest bellum aggressuum,
nam de bello defensivo non est controveneri, viden-
dum est quām grauis illa esse oportet, & quām certò
illa cognosci debeat, tūm à Principe tūm à militibus.

Prima dubi-
tatio de
principe in-
fidelis.

Ratio autem dubitandi est primò, quia præter ti-
tulos illos qui reddunt bellum iure naturæ licitum,
dantur etiam aliqui tituli, propter quos Christiani
principes indicere possunt bellum infidelibus, & in-
seruitum illos redigere, à quibus nullā lacerfati sunt
inuriā, v.g. bellum indici potest Principi quia Christi-
anā religionem non vult suscipere. Similiter etiam
indici potest bellum Gentium, quā multa committit peccata
contra naturam, & Idola colit.

Seconda du-
bitatio de
iure minus
probabili.

Secundò, si re diligenter examinatā ius Princi-
pis appareat quidem probabile, sed alterius tamen
partis ius sit probabilius, queritur vtrum tunc ac-
commodando se iudicio probabili possit Princeps al-
teram partem bello aggredi.

Tertia du-
bitatio de
iure dubio.

Tertiò difficultas est, quid facere debeat Princeps
quando causa belli dubia est, idest quando in vtram-
que partem rationes sunt probabiles, neque satis
constat, vtra pars præferri alteri debeat. Imò quando
duo Principes supremi habent eo modo ius proba-
bile vel Dubium, ita vt litem mouere possint, queri-
tur apud quem mouenda sit lis.

Dico secundò, bellum aggressuum nunquam potest esse iustum nisi sub sit causa quādam legitima,
hac autem est iniuria quādam grauis illata Reipu-
blicæ, vel Principi qui debet esse illa certus: mil-
ites autem & belli duces non tenentur examinare
illius iustitiam, sed satis est quod non sint certi de
iustitia.

Necessaria
in causa le-
gitima.

Prima pars exigens ad iustitiam belli causam legiti-
tam, per se nota est, tunc enim sine dubio peccatum
est graue contra charitatem & contra iustitiam,
quoties multa & magna inferuntur damna
Proximo sine causa. Notant autem optimè Docto-
res fieri aliquando posse vt bellum non sit iniustum,
& tamen sit contra charitatem atque ad eò illicitum,
v.g. si præuideat maxima vel Ecclesiæ vel ipsi Regno
damna sequentia ex eo bello, & longè maiora
quām ea commoda quā bello ipso queruntur tunc
peccatur contra charitatem tūm Ecclesiæ, tūm
Regno debitam.

Illa debet
esse iniuria
grauis.

Secunda pars explicat quānam causa esse possit
legitima inferendi bellum, nimis aliqua iniuria
qua per bellum iuste compensanda vel reparanda
sit, quia bellum est actus quidam iustitia vindicati-
vae, quæ versatur circa punitionem, vel compensa-
tionem iniuriarum. *Iusta bella definiri solent* (inquit
Augustinus quæst. 10. in librum solue) *qua vlciscun-
tur iniurias, si qua gens aut cinctas &c.* Deinde iniuria
illam oportet esse grauem & damnis belli pro-
portionatam: est enim iniustum grauia inferre dam-
na ob iniuriam leuem. Quānam verò illa sunt iniuri-
æ fusiūs explicant Couari, Castro, Valentia, vi-
dentiūque reuocari posse ad tria capita. Primum
est, si Princeps res alterius occupet quas nolit re-
stituere: alterum, sineget communia iura gentium,
vt transiit viarum, communione commercium: vlti-
mum, grauēdammum honoris aut fama cuiusmodi

sunt violatio foederis, defensio improborum & ma-
lefactorum fouere subditos rebelles. Præterea iniuria
illa esse debet illata Principi vel Republicæ, vel
certè foederatis eorum ac amicis, qui habeant ius in-
ferendi bellum; amicus enim est alter ipse. Denique
talis debet esse illa iniuria vt non possit reparari al-
ter quām illato bello, si enim Princeps qui offendit
offerat satisfactionem aliquam condignam bello, non
potest iuste prouocari. Imò qui offendit est, satis-
factionem exigere prius tenet, quām indicat bellum,
quia vt rectè dixit Augustinus *pacem voluntas, pa-
cem necessitas.*

Tertia pars est de certitudine morali, quam tene-
tur Princeps habere de iustitia causa ob quam bel-
lum suscipit, affirmatur ab omnibus Doctoribus, &
videtur euident, quia in re tanti momenti vbi tanta
mala pariuntur vtrique parti, temerarium omnino
esset bello aggredi alterum sine titulo vel certo
vel admodum probabili, est enim necesse vt
Princeps iustitiam bellii prius diligenter examinet
quām illud incipiat.

Quarta, denique pars negat esse opus vt omnes
hi, per quos bellum geritur a Princepe certi sint de
iustitia belli, vel quod illam examinent, satis enim
esse quod certi non sint de illius iniustitia. Et qui-
dem quoad milites & alios qui subditi sunt Princi-
pis bellum gerentis dubitari nequit, quin illi sequi
possint in bello Principem suum, nihil de iustitia illa
sollliciti. Video tamen esse aliquos qui censeant, quod
si positiuē illi dubitent, tenentur inquirere: Sed hoc
communiter refutatur, militi enim obedienti satis est
scire quod Principem habeat iustum, & hac fide ob-
sequi præceptis. De milite non subdito, senten-
tia communior docet illum esse debere certum, de
iustitia belli. Sed hoc meritò reiiciunt Suarez, Vaz-
quez, Nauarra, Castropolao, quia eadem est ratio
militis subditi & alterius non subditi, cum in re quæ
præsumitur iusta, nunquam iniustum esse possit alter-
rum iuare.

Ad Primam de bello inferendo infidelibus. Respon-
spondent communiter Doctores nefas omnino esse
folam illam ob causam indicere bellum Principi præ-
cisè quia Christianus non est, quia nunquam esse po-
test ius belli, vbi non est vlla iniuria. Si ergo non
peccauit princeps, nisi quia Ethnicus est, neque im-
pedit prædicari fidem Christianam suis subditis non
potest ab extremo Princepe bello peti. Aliud ver
est si fidem Christianam impediret prædicari sub-
ditis, si renuentes eos ad Idololatriam, aut ad hæ-
resim adiugent, & illi ad fidem capessandam postula-
rent subdidi, tunc enim liceret vim illam iniustum
amouere. Hoc sublato nunquam solus titulus infide-
litatis esse potest causa sufficiens inferendi bellum
Principi non subdito, vt ostendunt Couari, Valen-
tia, Suarez. Si autem subditi alicuius Regis defi-
cient à Fide, neque alius coercendi eos luppitat,
modus, bello eos potest coercere. Multo autem mi-
nus iusta potest esse illa causa quam multi fortasse ob-
tenderunt de bellandi barbaros quod inepti sint ad se
ipsos gubernando.

Ad Secundam de opinione magis probabili, Respon-
deo ex dictis olim de opinione probabili, quod
semper quidem sequi licet opinionem probabilem,
sed in negotio tamen de quo agitur distinctione vñ-
dum est: vel enim Princeps iudicium habet proba-
bile, quod suscipere potest bellum, & sic sine pec-
cato illud suscipiet, quia cum conscientia probabili
semper licet operari: vel habet iudicium tantum
probabile quod ius habeat ad tale regnum, &
iudicium habet probabilius quod non habeat tale
ius,

ius, sed quod alteri competit, & ita non potest perturbare alterum à possessione regni neque inferre bellum. Ratio est, quia in pari causa, potior est conditio illius qui possidet, & ita ille qui possidet, iniuste deturbaretur à regno, & ita quoad utraque partem defendunt uterque Sanchez, Molina, Castro Palao, Reginaldus quibus quoad primam partem aduerlantur Vasquez, Salas, Villalobos, quia putat hinc omnino sequi quod bellum ex utraque parte posset esse iustum etiam materialiter & per se, sed respondere bellum esse posse iustum ex utraque parte, vel ex ignorantia, vel ex iudicio probabili. Hinc enim non sequitur quod potest circa idem esse duplex ius absolute contrarium, sed tantum ius probabiliter contrarium, & in opinione litigantium, quod nullo modo absurdum est.

Solutio ter-
tiae.

Ad tertiam de iure dubio. Respondeo etiam cum distinctione. Primo enim si alter Principum possideat & postea circa illam possessionem oriatur controversia, tunc si res sit omnino dubia, iniquum esset bello spoliare possessorem, cuius potius est ius, eo ipso quod possidet, sed potest tamen ius suum probare rationibus quas possessor tenet audire si autem renuat, bello vindicari potest iniuria. Conueniuntque in eo omnes Doctores. Secundo tamen si alter Principum ingressus sit possessionem post exortam controversiam, vel certe si neuter possessionem sit ingressus, & omnino dubium sit ad quem res pertineat etiam post factam diligentem inquisitionem, tunc necessaria est aliqua compitio vel diuisio rei de qua dubitatur. Ita docent Victoria, Molina, Suarez, Bocanu, Valentia, & ratio naturalis sic videtur dictare.

Ad id autem quod ultimo loco quærebatur, de illo apud quem supremi Princeps item mouere possunt quando habent ius probable vel dubium, Respondeo cum Suarez, Vasquez, Molina, rem decidi posse iudicium illorum qui mortuo Princeps gubernat regnum de quo litigatur, quod si suppet illi fuerint alteri parti, eligi de consensu partium debent arbitri, qui item dirimant: est autem iniquum quod Princeps profectus sententiam: vel quod stare possit iudicio iurisperitorum regni sui, qui dicent illum habere ius efficacius ad regnum: in tali enim casu cessabit dubium, & erit maior probabilitas de quo nunc non agitur.

S. III.

De personis que bellum indicere possunt ut illud sit iustum.

Alterum caput ex quo bellum potest esse illicitum est de causa authoritatis in persona illa per quam bellum indicatur, & in personis que illud gerunt.

Prima dubi-
tatio de
principe qui
non est su-
premus.

Ratio dubitandi primò est, quia sicut Princeps supremus potest indicere bellum, eo quod non possit aliter obtinere suum ius, sic etiam Princeps non supremus, vel respublika superiorum habens, potest indicere bellum propriâ authoritate, si non possit aliter propulsare iniuriam, ergo non solius est Princeps supremi bellum inchoare.

Secunda du-
bitatio de
Clericis.

Secundò videtur quod Clerici qui bello intersunt, & in eo pugnant, nihil agunt illicitum, possunt enim bellum fraudare, indicere, ducem aliquem constitutere, si sint Principes temporales, ergo possunt etiam bellum gerere.

Tertia de
illorum ir-
regularitate.

Tertio, valde dubium est quomodo irregularitatem incurant Clerici quando pugnant in bello, Pre-

tertio si obtentâ facultate Pontificis bello intersunt & occidunt.

Dico tertio, neminem iustè posse indicere bellum, Conclusio nisi fuerit supremus Princeps, qui superiorum in temporalibus non habeat: si vero habeat superiorum, bellum indicere nullo modo potest sine facultate supremi Principis. Clerici autem prohibentur militare solo iure Ecclesiastico grauter prohibente clericis militiam, extra dispensationem Pontificis, vel extremam necessitatem.

Prima pars probata manet ex prima conclusione, Supremus si enim bellum aliquando est licitum certe illud à Princeps potest bellum inchoari potest. Utrum autem indicere, teneatur Princeps abstinere à bello eo quod velit Pontifex totam ad se causam auocare pendet ex alia quæstione de autoritate Pontificis.

Quod vero Princeps non supremus, vel respublika Princeps non superiorum habens neque possit authoritate propriâ bellum inchoare Doctores omnes cum Victoria, Caetano & Suarez, quia semper est intrinsecum malum authoritate priuata iniurias vlcisci, ergo si renuat supremus Princeps nefas est indicere bellum etiam si fiat iniuria illi Princeps qui alteri subest. Sicut priuatus homo cui iudex negat reddere ius non potest quidem occultâ compensatione vti, sed non potest apertâ vi ius suum vindicare.

Secunda pars de prohibitione facta clericis per Prohibitionem Ecclesiastici, habetur expressa in multis Canonibus, c. eos qui 20. quæst. 3. cap. quicunque Clericus 23. quæst. 8. vbi tamen non probentur bellum suadere, ac indicere, neque ducem belli constitutere, si sint Principes temporales. Possunt interesse bello ut iuste pugnantibus luccarrant in spiritualibus, immo & animent ad pugnandum, quia hoc non est pugnare propriis manibus, quod unum prohibetur: sed essent tamen irregulares, si ad aliquem in particula occidendum milites impellerent.

Hoc cum certum sit de clericis illis qui ordines habent maiores, dubitatur tamen utrum extendatur etiam ad clericos ordinum minorum. Verius tamen videtur illud non extendi, præsertim si non sint beneficiati, neque gestent habitum, si vero habent utrumque crediderim illos ad summum peccare venialiter, cum Lorca, Turriano, Hurtado.

Tertia pars asserit prohibitionem hanc bellandi clericis factam nec esse iuris naturalis, neque diuini, clericastici. sed Ecclesiastici tantum, doceturque à Molina, Banne, Suarez alisque communius contra Valentiam & Adrianum, quia Pontifex in iure naturali dispensare non potest, & tamen potest dispensare cum Clerico ut possit bellum gerere: possunt clerici quando illud ad defensionem patriæ aut vitæ necessarium est, vel ad obtinendam aliquam victoriam magni momenti, quibus in casibus non est necessaria Papæ dispensatio.

Ad primam & secundam Responsio patet ex dictis primis, & secunda parte conclusionis.

Ad tertiam de irregularitate Clericorum qui propriâ manu pugnant. Respondeo certum omnino esse Clericum illum esse irregularum qui pugnat in bello iusto, & propria manu aliquem occidit si absque dispensatione Pontificis, vel una ex tribus causis quas enumerabam id faciat. Si autem obtentâ Pontificis potestate vel in casibus illis adductis bello intersit, & interficiat, Video multos esse qui dicant illum adhuc esse irregularum, sicut enim censent Nauarrus, Caetanus & Bannes. Sed contrarium tamen probabilius omnino asserunt Sylvester, Paludanus, Castro, Suarez, Valentia, quia non incurritur irregularitas nisi in casibus qui sunt in iure expressi: ratione autem homi

homicidij non sunt irregulares nisi qui occidunt iniuste, vel qui licet quidem occidunt sed tanquam ministri publici iustitia: Clericus vero qui cum legitima causa bello interest, & in eo pugnat, neque illicite occidit, neque ut minister publicus iustitia, ideo non incurrit irregularitatem.

§. I V.

Modus quo geri debet bellum, ut sit iustum.

Vltimum hoc caput de modo quo gerendum est bellum, multiplicem controvrsiam continet circa ea qua fieri possunt & debent, initio belli, durante bello, & post partam victoriam in hoc enim tripli tempore, quædam spectant ad supremum Principem à quo bellum indicitur, quædam ad medios bellii Duces, quædam ad milites, possunt autem constare ferè omnia ex dictis. v.g. primò quod Princes antequam bellum inchoare teneat omnia tentare ut accipiat condignam satisfactiōnem offensæ, atque illa obtentā cessare à bello, alioqui bellum esse iniustum satis constat ex priori puncto de legitima causa belli. Secundò, quod toto belli tempore ante partam victoriam possit tūm ipse tūm milites inferre hostibus omnia damna, quæ videntur esse satis ad obtinendam satisfactiōnem vel victoriam modò non sunt intrinsecè mala, sive posse milites prædarī, sed ita tamen ut ille prædationes non se extendant ultra licentiam Principis vel expressam, vel rationabiliter præsumptam. Tertiò, quod parta victoriā vitori licet omnia illa damna vicitis inferre quæ satis esse poterunt ad iustum vindictam ac compensationem omnium damnum, & ad pacem firmandam. Ita vniuersitatem Doctores ex quibus non est difficile statuere, quid necesse sit seruari tūm in conflictu, tūm post partam victoriam, tūm circa nocentes, eos videlicet omnes qui possunt arma ferre in republica hostili: tūm circa innoceates eos nimis qui arma non possunt capere ut Clerici, mulieres, & pueri: quomodo videlicet illi omnes possint occidi, inferiutem redigi, bonis spoliari.

Dico quartò, licet omnino quoslibet nocentes in conflictu publico, posse occidi, post conflictum autem posse aliquos eorum in pacem occidi, tam multos autem occidere inhumanum omnino esse ac illicitum. Innocentes autem tūm in conflictu tūm post illum, nunquam omnino licitum esse directè interficere, licet autem eos indirectè interficere ac per accidens. Ita tradunt Sylvestris, Victoria, Valentia, & ex dictis videtur esse manifestum.

Præterea iustum omnino ac licet posse hostes omnes bello captos, siue sunt nocentes retineri à vitoriis, fierique iure gentium illorum seruos, ac mancipia si sunt infaides. Inter Christianos autem iure gentium receptum esse ut non siant mancipia illi fideles qui capti sunt in bello, sed tantum ut honestè apud illos detineantur, donec se iusto pretio redemerint, quod priuilegium ad Apostatas non extenditur, sed ad hæreticos tamen extenditur ex consuetudine. Ita censent Doctores omnes citati.

Denique bona qualibet mobilia capta ex hostibus tūm nocentibus, tūm innocentibus fieri capientur propria, siue Ducum, sine militum, qui ea possunt retinere absque alia villa facultate, ne-

que nunc consuetudine receptum esse ut inter victores diuidantur: bona vero immobilia solum fieri Principis bellum indicentis. Ita ferunt leges ciuiles, quas dabunt Couarr. & Sylvestris. Supererat dicere aliquid de infidiis quas constat esse non solum licitas, sed laudabiles. De fide hosti Infidiæ, ^{des feruanda.} bus seruanda, quam certum est frangendam non esse nisi eam prior hostis frègerit. Demum de non aduocandis in auxilium infidelibus, quorum tamen operam constat non magis posse damnari, quam vsum ferarum in perniciem hostium.

S E C T I O III.

De duello prout est contrarium paci
Charitatis.

Bello de quo hæcnen dixi suppar est duellum, quod est paucorum ac ferè duorum bellum, sunt autem de illo scienda quatuor, primò, quid & quotuplex illud sit, & quos ob fines fiat, secundò, quomodo licitam illud sit quando sit ad depellendam iniuriam nondum illatam, tertius, quomodo sit licitum quando sit ad vlciscendam iniuriam illatam, quartò, quænam illius pœna.

§. I.

Quid & quotuplex sit duellum, & quos ob fines fiat.

Certum est primò, duellum rectè definiri, putnam corporalem deliberatam quæ sit inter paucos, vel ad purgationem criminis, vel ad consequendam gloriam, vel ad exaggerationem odij. Ad duellum videlicet tria solent exigi, primò ut sit pugna facta cum armis quibus mors possit inferri, alioqui contentio erit aut rixa, non autem duellum. Secundò esse deliberata ex vtraque parte, ita ut ex pacto, & consilio præmeditato ineat pugna, qui enim subito & sine prævia illa deliberatione pugnant non sunt duellantes, nec eorum pœnis subjiciuntur, sine hac itaque mutua conuentione non est duellum: Denique requiritur loci designatio in quem ambo conueniant, & in eo pugnant: si enim de loco non conuenient sed facti casu obuij pugnare incipiunt, tunc non est duellum, quod vtrinque debet esse præmeditatum, tūm quoad pugnam, tūm quoad locum.

Certum est secundò, duellum rectè diuidi in ilud quod fit autoritate publica, & illud quod fit autoritate priuata. Illud dicitur autoritate publica fieri, quod à Principe vel permittitur, vel precipitatur ad terminandum graue aliquod bellum aut ad eruendam veritatem, qualis est purgatio criminis alicuius obscuri, hoc erat olim duellum soleinne, circa quod plures erant decreta leges. Authoritate priuata dicitur suscipi duellum quod absque Principiis mandato, aut permissione initur à priuatis hominibus, de quo ferè solo hic est controvrsia.

Certum est tertio, quatuor esse potissimum fines variæ fines propter quos duellum autoritate tūm priuata, tūm publica initur. Primus est, dirimendum bellum, cum scilicet inter. Duces exercitus conuenit ut unus aut plures ex vtraque parte inuicem pugnent, & ab ea parte stet integra vicitia, cuius milites singulari eo bello vicerint. Alter finis est depulsio iniurie nondum illata sed inferenda v.g. cum ad inueniendam veritatem criminis obiecti, reo neganti, duellum offertur aduersus accusatorem: & ita

OOOO de

Hostium ca-
priuitas.

Spolia ex
hostibus.

Tom. I.

de aliis iniuriis quæ de pelli possunt oblatæ dællo. Tertius est reparatio honoris, & vltio iniurie iam illatae, cum scilicet aliquis re quapiam offensus ab altero ipsius provocat in certum aliquem locum, ut ibi alterius sanguine diluat probrum.

Primum illud duelli genit in quo totus belli exitus ad patricorū certamen retrocurrit, sine dubio licitum esse assertunt Theologi communiter cum Caietano, Sylvestro, Valentia, Serario in c. 17. l. 1. Regum, Sanchez l. 1. moralium c. 13. n. 13. Suare disp. 13. de charitate sect. vltima: Et facile probatur, quia duellum esse non potest iniustum, quod est pars bellum iusti, est autem pars iusti belli, si eo modo ineatur. Et sane huiusmodi duella sèpè laudata sunt in historiis v. g. Venceslai Bohemie Regis qui ut parceretur innocentium sanguini, duello item decidit ipse cum Principe inuasore partis Hungariae, vt narrat Aeneas Sylvius c. 15. Cuniberti regis Longobardorum qui perfidum ducem Abachim vocavit ad Monomachiam, ut refert Baronius anno Christi 691. De altero illo duelli genere, quod quarto loco enumerabam, fieri ad solam ostentationem virium & peritiae in armis tractandis, nihil attinet dicere cum illa sit res aperte mala, & magnum scutitum indicium. His igitur duobus omissionis generibus duelli, secundum & tertium graueum habent controversiam.

§. II.

An & quomodo duellum esse posse licitum ad despulsionem iniuria nondum illata.

Triplex cōtrouersia.

Tripliciter mouere me potest iniuria, quæ mihi ab alioquo infertur, ad offerendum vel ad acceptandum duellum. Primo si criminis alicuius oblicuri peragare reus apud Principem, qui mihi offerat aut permittat duellum aduersus actorem, eo fine, ut qui vicerit innocens & purgatus habeatur: sic enim sèpè tulit receptissima inter omnes gentes consuetudo, de qua plura dabunt Postulamus in Dialogo de honore, Delrio l. 4. cap. 4. quæst. 4. sect. 4. Secundo, si item mihi aliquis apud iudicem intentet ob quam impossibile mihi sit vita-re mortem, infamiam, iacturam bonorum nisi accusatorem iniquum vel provocem ad diellum, vel oblatum ab eo acceptem. Tertio, si quis per se ipsum auferat mihi actu vitam, bona, honorem. De tribus illis casibus grauis difficultas est, quomodo duellum possit esse licitum.

Prima dubitatio de purgatione innocentia.

Ratio enim dubitandi primo est, quia negari saltem non potest, quin acceptare duellum posset innocens, si damnaretur ab iniquo iudice, ut vel in duello pugnaret cum aliquo a quo non est accusatus ut se purgaret ab obiecto crimine, vel mortem subiret, ergo huiusmodi duellum probanda innocentia causa, non est lempre illicitum. Probatur antecedens, quia tunc innocens habet verum ius ut conetur euadere mortem aduersus iniustum iudicis sententiam, etiam cum detimento tertij, quo tunc iudex vtitur tanquam instrumento, plus enim tenetur diligere se ipsum quam proximum illum: erit ergo duellum illud potius defensio, atque adeo illud esse licitum, censent Angelus, Toletus, Valentia, Bicanus, & alij adducti à Sanchez l. 2. moralium c. 39. n. 4.

Secunda de iniusto calumniatore.

Secundo, videtur quod aduersus iniustum calumniatorem priuatæ autoritate licet provocare aut acceptare duellum, si enim duellum illud sit pura defensio vita, fortunatum & honoris contra

iniustum inuasorem, certè videtur quod iustæ suscipi potest, licet enim inuicuque vti iusta defensio ne cum moderamine inculpate titelæ: sed illud duellum quod retis aduersus iniustum actorum suscipit nondum finita sed adhuc pendente liti, non est aliquid quam defensio, nam tunc accusator est inuasor iniustus, tam enim inuadit quam qui proprio gladio ferit, quemadmodum si scires conductos esse ab aliquo assassinos, & datam illis pecuniam ad te occidendum, posses illum occidere, vel etiam duello provocare constitutus in extrema necessitate aut moriendi, aut pugnandi.

Tertio, exigit ordo charitatis ut bona superioris ordinis præferantur bonis ordinis inferioris, sed vita est bonum nobilissimum bonis temporalibus, ergo ad conservanda bona temporalia non possum expone-re me periculo mortis: Deinde vel vides te fortiorē esse iniusto inuasore, & sic sine duello illum potes occidere, vel vides te infirmorem, & sic mortem certam præfers iacturæ bonorum, quod est illicitum.

Dico primo, duellum quod suscipitur ad indagandum veritatem alicuius criminis, aut alterius cōprobandum euscunque iuris semper illicitum est quacunque fiat auctoritate. Sic affirmant Theologi omnes cum S. Thoma quæst. 95. art. 8. & aperte habetur ex pluribus capitibus iuris v. g. ex capite Monomachiam 2. q. 5. cap. significantibus, de purgatione vulgari. Sic enim appellabatur duellum illud suscepit ad probandam suam innocentiam.

Ratio est, quia illa erat vera superstitione in qua tentabatur Deus. Deinde assūmēbatur medium intrinsecè malum ad finem ad quem erat inutile, quod est illicitum, sèpius enim qui iustum tuerunt causam in bello possunt occumbere.

Dico secundum, nunquam primita licet auctorita-De duello contra ini-
te duellum suscipere contra calumniatorem iniu-
tum, qui coram iudice me accusat, etiam si duellum est illud tunc medium virium ad conservandam
vitam, aut honorem, aut bona: sed est probabi-
lissimum quod auctoritate publica id licet.

Prima pars docetur a Suarez disp. 13. de charitate Authoritate
sect. vltima, Hostiensi, Alano, Sylvestro, Soto con-
trarium autem afferunt Nauarra in manuali c. 11.
n. 39. Thomas Sanchez l. 2. cap. 39. num. 4. Molina
tom. 4. d. 17. Toletus l. 5. summ. c. 6. num. 32. Na-
uarra l. 2. de reffut. cap. 3. Valentia quæst. 17.
pag. 1. Bicanus, Filiucius, Bonacina, Hur-
tadus.

Ratio tamen optima meo iudicio est, quia si reus iniuste accusatus posset auctoritate priuatæ duellum aggrexi accusatorem, posset etiam illum occidere occulte, nulla enim ratio probare potest nunc esse licitum, quia non probet licitum etiam esse aliud: si enim titulo defensionis pugnare tunc possum, possum etiam eodem titulo inuasorem necare. Consequens autem illud fallum omnino est, & reiciendum ut ostendebam in Tractatu de Iustitia, propter perturbationem scilicet maximam & perpetuas cædes, quia eo semel admisso exo-
trirentur. Imo addo cum Nauarra, & Sanchez quod si fas esset homini reo acceptare duellum, aut offerre accusatori, multo magis deberet occidere illum occidere si posset, quia sine necessitate nemo potest exponere se periculo mortis.

Secunda pars afferit fas esse innocentem qui falsi cri-
minis accusatur contra iniustum auctorem duellum sus-
cipere publica permisum aut oblatum auctoritate,
sive finita sive pendente adhuc liti. Sic enim
afferunt omnes quos adducbam contra priorem
partem

partem assertionis, & præterea Caietanus q. 95. art. 8. & in summa verbo duellū, de Lugo de homicidio n. 17.

Ratio est, quia iustè quilibet auctoritate publica crimen punire potest quod certum esse cognoscit: sed innocens iniuste accusatus certè cognoscit crimen iniusti accusatoris, ergo iustè potest auctoritate publica illud punire conando interficere auctorem, & usurpando tunc quodammodo tortoris munus: vnde ille tunc non peccat contra charitatem Proximi, quem vt reum punir, neque contra propriam charitatem, quia vt certam vitę mortem exponit se periculo mortis, quod est illicitum, vnde Corruit argumentum Sanchez, quia, inquit, defensio licita est sine licentia Principis, hoc enim fateor, quia hoc vindicta est non defensio, si enim iam accusauit, peccauit, & si accusat auctu tunc etiam peccat & meretur pœnam.

Instancia.

Dices cum Suarez, iudex concedere non potest illam facultatem, vel enim certus est de peccato accusatoris, & sic accusatum exponere non potest periculo mortis, vel est certus de peccato accusati, & sic male accusatorem exponit periculo, vel de vtroque & sic neutrū punire potest.

Respondeo concedendo quod iudex facultatem illam concedendo peccat, sed ego tamen qui meam cognoscō innocentiam facultate illā male concessā non male vtror, quia ius habeo puniendi eum, quem ad id dannat iudex.

Dico tertio, licitum omnino esse duellum cum eo qui mortem inferre nititur: pro defensione autem fortunarum probabilis est, quod idem etiam licet, si graue sit damnum quod aliquis patitur iniuste.

Prima pars communis est inter omnes, quia iniustum vitæ inuiaorem licet cuiilibet occidere, & aliunde ad virandam cerram mortem, licet exponere se periculo incerta mortis. Sed notant tamen Doctores quod aggressorem illum iniustum potes interficere, teneris illum potius occidere quam periculo te illi exponere perduellum, cum enim possis certò mortem vitare, nefas est exponere te periculo incertæ mortis.

Secunda pars de fortunarum defensione videtur difficultior, negant eam Abulensis, Suarez, Filiicius, Aragonius, Becanus, quia ordo charitatis exigit vt maiora & superiora bona præferantur bonis inferioribus, sicut ergo non licet vñquam vitam temporalem aeterna salutis præferre, sic nunquam licet temporalia fortunæ bona præferre vita, ergo ille qui exponit se periculo mortis vt bona tueatur temporalia, facit contra ordinem charitatis. Sed melius tamen affirmant id esse licitum Caietanus, Bannes, Bonacina, Sanchez, Hurradus. Ratio est, quia licet ceteris paribus, ordo charitatis exigat, vt temporalem vitam, præferam bonis fortunæ, non exigit tamen vt cum summo meo incommodo redundante in ipsam vitam, tanti eam astime, vt illam præferam bonis quorum amissione illa futura sit valde incommoda, vt etiam constat ex his quæ dici vulgo solent de obligatione conseruandi vitam propriam. Si enim v.g. potio mihi amarissima sit haurienda vt mortem euitem, possum subire potius mortem: similiter ergo si latro notabilem mihi summam velit eripere, si mihi est prohibere contempta etiam vitæ. Neque par est ratio de salute aeterna, cuius iactura cum sit sumnum malum, nullum est incommodum temporale, quod non teneat subire ad illam vitandam, vitam vero temporalem negligere possum in multis casibus. Reliqua de ordine charitatis quæ opponebantur statim soluentur.

Tom. I.

Ad primam Respondeo duellum illud in quo in- Solutio p. 2.
nocens pugnaret cum alio à quo non esset accusa- ma dubit.
tus, non fieri ab innocentia ad probandam innocentiam, sed ad defendendam vitam: conclusio autem reprobat duellum illud, quod fit ad probandam innocentiam. Sed adhuc tamen probabilitius est, illud in eo casu esse planè illicitum, vt recte docent Sylvester, Hostiensis, Rosella, Henricus, & Suarez. Ratio est, quia innocens ille patitur iniuriam à iudice non autem ab illo tertio quem suppono esse innocentem, neque potest illum vitæ priuare. Neque obstat quod ille tunc sic instrumentum iudicis, non enim propterea nocens & morte dignus: si autem ambo essent nocentes, & morte digni, præcipere posset iudex illud duellum vt experiretur illorum vires, tunc enim alter alterius esset tortor, quod non est illicitum.

Ad secundam Respondeo neminem ut posse Solutio se. 2.
defensione per medium aliquod ex quo maiora in cundæ.
rempublicam mala exorirentur, huiusmodi verò es-
sent duellum, occulta cædes &c.

Ad tertiam Respondeo distinguendo illam maiorem, Solutio ter-
ordo charitatis exigit vt bona superioris ordinis præ-
feratur bonis inferioris, si præferri possint sine
maximo incommodo bonorum superioris ordinis conces-
so, si non possint feruari, nego: v.g. si rapiantur mihi
facultates, erit mihi deinceps agenda vita in sum-
mis angustiis & mortore, certè possum præferre
minora bona, quæ faciunt ad vitam commode
agendam: si verò bona quæ rapiantur essent hu-
iusmodi vt ablatis illis vitam adhuc sine incom-
modis acturus essent, fateor quod duellum mihi
tunc esset illicitum vt recte probat argumentum.
Denique si video te aduersario illo esse superio-
rem, non potes cum illo pugnare sed occidere potes
ad tui defensionem inimicis crumenam dimit-
tere, si vides te infirmorem aut æqualem, potes
tamen pugnare, quia defendere illa bona tibi li-
cet, cum periculo vitæ, modò tamen illud non sit om-
nino certum.

§. III.

Vtrum ad vñctionem iniurie iam illata duellum
sit licitum.

Q. Væ dicta sunt hæc tenuis de duello ad repel-
lendam iniuriam inferendam, vel etiam præ-
sentem, vix habent difficultatem. De illo vero
duello quod suscipitur ad iniuriam vñctiendam,
quæ illata iam est, maxima est & scitu dignissima
difficultas vtrum videlicet semper intrinsecè
malum sit & illicitum viro nobili qui graui est
affectus iniuriæ prouocare ad duellum, eum, à quo
sit offensus, vel etiam ei qui ab altero prouocatur
semper illicitum sic acceptare.

Ratio enim dubitandi primò est, pro illo Prima dubi-
tatio.
qui gratui est affectus iniuriæ, v.g. fuste per-
cussus, aut alapā, nam ille vel tenetur esse infamis
inter homines, vel potest eum à quo est offensus
prouocare ad duellum, certum enim est quod
carendum illi deinceps est publico, quod laten-
dum, & ab omni hominum consilio fugiendum,
si vel cogitet prouocare ad iudicem, vel absti-
nere à prouocatione duelli, quæ vna via est ad ho-
norem non solum recuperandum sed etiam defen-
dendum. Sed ille qui tam graui est affectus iniuriæ,
non tenetur ita miserè vivere ac in foribus deli-
tescere, ergo prouocare potest ad duellum. Confirmatur
0000 2 quæ

quia saltem illa aduersario dicere potest à quo tantā est affectus iniuria, exhibe mihi modo satisfactionem, quæ si denegetur noua iniuria infertur, quam ut repellat, licet illi stricto gladio petere aduersarium, vel etiam prouocare ad duelum, non in vindictam iniuria prioris, sed in defensionem nouæ.

Secunda dubitatio.

Secundò, ille, nullo modo peccat qui vtitur iustâ defensione aduersus eum qui honorē eius inuadit iustitiae, licet enim ut dictū est pro defensione vitæ ac facultatum aggressorem occidere, vel duello certare cum illo. Sed acceptatio duelli oblati est defensio honoris non autem vindicta. Nam ille actus est defensio honoris per quem repellitur infamia inferenda, sed acceptatio duelli actus est per quem repellitur infamia subiecta nisi acceptetur, ergo acceptatio duelli est defensio, non vindicta, qui enim prouocatur ad duelum nihil habet quod vindicet, sed tantum quod repellat infamiam maximam, ludibria, sannas. Neque satis est dicere stultorum iudicia hæc esse, aliter autem existimare sapientes; nam hæc est inter omnes nobiles communis opinio, hac virorum etiam principum sententia, ut quicunque vel prouocatus recusaverit duelum, vel offensus non prouocauerit, ille nullus deinceps homo sit vnde illud tantum est ac tale dedecus ut pluris illud aestimant nobiles, quæamissionem bonorum omnium & ipsam etiam mortem. Confirmatur, quia si media in sylva pecuniam mihi aliquis auferre tentaret, vel offerret duelum, acceptari à me posset duellum, vel etiam Offerre illud ego possem: sed qui ad duelum me prouocat auferre mihi vult honorem, quo deinceps omni sum caritatus, ergo acceptare possum duelum perfectum cum multi sepe principes priuata officiis in bello eos, qui recusant duella, onus igitur illud viro nobili est intolerabile.

Tertia dubitatio.

Tertiò, cum quis te iniustè inuadit etiam si fugere commodè possis, non teneris tamen, sed occidere illum potes, vel etiam duelum suscipere ad vitandam infamiam fugi, ergo similiter prouocatorem licebit occidere in duello, cum ex recusatione duelli non minor oriatur apud homines infamia quam ex fuga. Si enim ad vitandam infamiam possum resistere, possum etiam acceptare duelum: videtur enim par esse ratio.

Confirmatur, quia, neque prohibet lex iustitiae prouocationem aut acceptationem quia vtor defensione: neque lex charitatis Proximi qui voluntariè in eas me coniecit angustias. Lex vero Ecclesiastica non videtur obligare me posse cum tanto incommmodo, quod est quamplurimis intolerabilius ipsa morte in dico concilium Tridentinum sola videtur prohibere solemnia duella quæ fiebant ad criminum purgationem.

Prima conclusio contra acceptationem duelli.

Dicendum tamen primò est, acceptationem duelli ad repellendam infamiam, & notam ignavie semper esse illicitam, & ita intrinsecè malum ut in nullo unquam casu possit esse licita. Ita docent omnes Theologii vñ voce, nam quamvis referat aliquos Bannes 22. quæst. 64. art. 7. dubio 3. contrarium sensisse, ignoti tamen illi, & proorsus ignari sunt, quos alii omnes vulgo deserunt, ut ostendunt Sanchez cillo 39. sepe citato, Scortia in selectas constitutiones Pontificum theorematem 391. Molina disput. 17. citata, Layman lib. 3. tract. 3. parte 3. c. 3.

Leges ciui-
les.

Primò enim huiusmodi duella ius ciuile damnat, legesque omnes Christianorum principum, nam in Gallia, Hispania, Italia, furor hic duellantium multis coercetur pœnis. Potuit autem respublica iustissimè hoc vetare, propter grauiam incommode quæ in tempublicam ex his duellis redundant, interitus ani-

marum, desolationis familiarum, & aliorum huiusmodi malorum quæ redundant ex huiusmodi cædis. Vnde quamvis iure naturali non prohiberentur duella, respublica tamen & Ecclesia potuissent prohibere, quia bonum commune praualere semper debet bono particulari.

Secundò damnat hunc furorem ius Canonicum Legescano. in cap. Monomachiam secunda quæst. 4. & titulo 3. de nice. Clericis pugnantibus, & titulo 14. de purgatione vulgari accedunt decreta Conciliorum, Valentini sub Lothario c. 12. Lateranensis c. 1. de tornamentis, sed maximè Tridentini seff. 25. c. 19. de reformatione, vbi omni genere pœnaruim prohibet duella, excommunicando pugnantes, spectatores, adiutores, instigatores, priuando beneficiis, sepulturâ Ecclesiasticâ, & pluribus aliis pœnis multando. Præterea Pontifices pluribus datis Bullis eundem comprimunt furorem, Iulius I. Leo X. Iulius III. Pius IV. Quia vero & Concilia & Pontifices videbantur loqui de solemnibus tantum duellis, quoniam priuata hæc Lanienæ vix in vñ erat propterea Gregorius XIII. & Clemens VIII. constitutionem illam Concilij omnésque illius pœnas ad duella etiam priuata extendebant, excommunicatione, suspensione, priuatione bonorum, famæ, sepulturæ, in eos lata qui huiusmodi duella suscepissent, promouissent, spectassem.

Tertiò, ius etiam naturale damnat hæc duella, Ratio naturalis quod probatur, quia iure naturali prohibemur occidere alium, & nos ipsos exponere periculis mortis quoties illud non est necessarium ad defensionem vñ facillatum aut honoris, sed acceptatio duelli non est necessarium medium ad defensionem honoris, non tantum veri apud homines sapientes, sed etiam vani apud stultam multitudinem, cuius tamen existimatio nihil omnino facienda est, & ad cuius conservationem non liceret pugnare, ergo huiusmodi acceptatio duelli repugnat iuri naturali. Probatur minor Clarissimè, si enim apud imperitum etiam vulgus constare possit quod oblati duelli recusatio non sit nota timiditatis, certè non amittitor vanus ille honor etiam apud imperitum vulgus, sed constare potest quod illa non sit nota timiditatis. Primo enim si prouocanti affimes te solo Dei timore duellum nolle ad conditum locum proficisci, sed paratum tamen te vñbique ac semper futurum ad tuendum armis honorem tuum egressurum te quotidie per vrbem, & rura, expectaturum aduersarium si aggreditur quam parum verearisi illius arma. Hic profecto nulla est etiam minima vmbra timiditatis.

Dicendum est secundò, esse ita illicitam prouocatio nitem ad duellum, ad infamiam repellendam iniuria iam accepta, ut illa in nullo proorsus casu possit esse licita. Ita etiam omnes tamen Theologitum Canonistæ vñanimiter damnantes peccati grauius prouocationem duelli.

Primo enim damnant eam leges tñm ciuiles, tñm canonicae quas supra retuli, omnia Conciliorum de cæta, omnes Pontificum bullæ quod sanè homini Christiano plusquam sufficiens ratio est ad eam omnem stultitiam proscribendam.

Secundò ratio solida est, quia vindicare autoritate priuata iniuriam intrinsecè malum est & illicitum, sed qui accepta iniuriæ prouocat aduersarium ad duellum vñciscitur iniuriam authoritate priuata, ergo illud intrinsecè malum est: probatur minor, nā si accepta alapā prouoces percutiorem tunc non impedis ne inferatur iniuria, nam illa integræ iam illata est, ergo illa non est defensio sed vindicta. Neque dicas sequi ergo, quod si princeps permetteret tibi ut prouocares sunc duellum non esset peccatum. Nego

Ex iure po-
sitionis proba-
tur.

Ex iure na-
turali.

Nego enim hoc sequi quia etiam princeps honestare non potest vindictam, neque permittere ut te ipsum innocentem exponas mortis periculo.

Altera ratio.

Tertio, duellum huiusmodi non solum est intrinsecè malum, sed etiam medium inutile ad recuperationem honoris desperdit, ergo illud in nullo casu admitti potest: probatur antecedens, nam si Petrus Paulo dicat mentiris, non restituitur hono rPaulo, nisi constet quod ille non sit mentitus: sed quantumvis Petrum ad certamen prouocet & cum illo pugnet non constabit quod Paulus non sit mentitus, ergo duellum erit Paulo medium inutile ad recuperandum honorem amissum, si enim pugnet, constabit illum esse peritum militem, non constabit illum esse veracem, erit ergo duellum vindicta, non autem vel defensio, vel honoris reparatio.

Spernendus
est saeculi
honor viro
Christiano.

Quarto, vix fieri potest ut duellum sit etiam medium necessarium ad tuendum honorem illum bonum & imaginarium, qui enim offenditur & ipso tempore quo iniuriam accipit potest illam repellere, aggressorem etiam occidendo. Addo autem, quod in hac materia valde obserendum est aduersus blandos aliquos vitiorum fautores, quod licet eō nomine apud viros insipientes male auditur eis, spernendum esse nihilominus hoc iudicium, neque propter illud committendam esse rem damnatam ab omnibus iuribus ciuilibus, canoniciis, & naturali quis? videlicet dicat scortari licere a clausiure, inebriari, comedere, quia ridebunt aliqui homines imp̄ij tuam modestiam ac timorem Dei: quis enim lurco non ridet temperantem, aut quis asperat negari posse Christianam fidem, quia eam Ethnici & Turci derident. Igitur Christiano ciuiliter fixum illud esse debet & ratum, quod Christum omnibus praeferat, fallacia tegmina inquit Augusti, l. 3. Cuius c. 14. auferantur à rebus ut syncero inspiciantur examine, nemo mihi dicat, magnus ille atque ille, quia cum illo & illo pugnauit, & vicit: pugnare enim gladiatores, vincunt & ipsi, habet premialandis illa crudelitas, sed puto satius cuiuslibet inertiae potius pœnas lueret, quam illorum armorum gloriam querere.

Recentiorū
limitatio.

Hoc autem ita vniuersaliter verum est ut nullo modo probabilem existimem esse hanc restrictionem à quibusdā recentioribus approbatam ex Doctrina Nauarri c. 13. Summa n. 3. quod si eo loco res sita sit ut miles in exercitu, vir equestris in Aula regia officio, dignitate, favore Ducis aut Principis, ob ignorantiam & suspicionem debeat excidere, nisi sita se identidem prouocanti, tunc audere se damnare illum qui merita defensionis gratia duellum suscepit.

Reiūcitur.

Hoc, inquam, periculorum videtur, & omnino reiiciendum, quia si ex nequitia Ducis aut Principis excideret aliquis de gradu honoris, nunquam tam res intrinsecè mala fieri potest licita propter imprudentium hominum nequitiam. Imò esto verum si, quod duellum sit licitum quando suscipitur aduersus eum qui iniuste mihi magistratum aut officium aut fortunas eripit, est tamen illicitum aduersus illum qui dat mihi causam duelli, quod si non acceptem alter me priuaturus est magistratum.

Solutio pri-
mæ dubita-
tionis.

Ad primam, respondeo primò quidem quod si reuera esset necesse viro illi nobili post acceptam iniuriam miserè viuere, daberet tamen falsam illum infamiam potius subire, quam committere rem intrinsecè malam, sicut Martyrium potius subire tenetur quam negare fidem. Deinde scis ostendisse video quod ille dum accepit contumeliam, potuit iniuriam repellere. Ad confirmationem esse prosus illicitum & qui offensus est petere satisfactionem, ac statim offerre duellum ea delegeatur, quia nemini

ni authoritate priuata satisfactionem exigere licet, nec per se ipsum suscipere: in hoc autem casu tu ipse tibi postulas satisficer quod est illicitum, & merus furor amatorum faculi, hostium Christi.

In statis duellum authoritate publica licet posse suscipi contra calumniatorem qui vult eripere mihi vitam, fortunas, & honores, ergo eadē etiam principis authoritate suscipi potest duellum ab eo qui me percussit, cuius ergo tunc crimen puniam, ut Regis minister.

Respondeo esse disparitatem, quia malum illud quod infert mihi calumniator est tantum in fieri non autem in facto esse, vnde ut illud propulsam exponere me possum periculo mortis: damnum autem illud quod intulit ille à quo percussus sum est prateritum, vnde illud vitare non possum subeundo mortem cuius exponam me periculo per duellum.

Ad secundam, respondeo primò quidem distingendo illam maiorem, ille non peccat qui iusta defensione vitur aduersus eum qui eripit honorem, si defensio illa sit medium vniū necessarium ad tuendum honorem & repellendam infamiam, concedo: si non fuerit medium vniū necessarium, nego: satis autem ostendit, quod duellum non est medium vniū necessarium ad tuendum honorem illius qui prouocatur ad duellum, ergo illud non potest licet acceptari ad vitandam infamiam quæ aliter vitari potest. Deinde aliter etiam maior illa potest distinguiri, ille non peccat qui defensione vitur aduersus eum qui eripit honorem, si honor tunc actu eripatur per iniuriam præteritam nego: tunc quando duellum suscipitur, non aetu eripitur tibi honor per iniuriam præteritam sed eruptus iam est, vnde illa non erit iusta defensio, sed vindicta: vnde ad confirmationem valet disparitas illa duplex, cum enim latro media in Sylva eripere tibi vult crumenam, tunc duellum est medium necessarium ad seruandam crumenam, & tunc quando pugnas actu tibi hæc iniuria infertur, vnde disparitas evidens est. Vix autem inter Christianos contingit ut propter duellum recusat aliquis priuetur officis, & si contingeret, genus illud esset Martyrij alacriter subeundum virum desideranti, & credenti Christum.

Ad tertiam, respondeo primò quidem cum de Lugo esse disparitatem inter fugam & acceptationem duelli, quia ille qui non fugit vere prouocatur ab eo qui vult ipsum occidere, atque se ipsum tantum defendit, & nullum medium habet infamiam vitandi præterit pugnam. At vero qui acceperat duellum nullā præfenti vitæ defensione vitur, quia nemo illum inuidit non ergo pugnat ut vitam tueatur, sed ut vires & peritiam ostentet quod intrinsecè malum est. Video tamen dici posse quod ille qui prouocat ad duellum, etiam si non inuidat vitam, honorem tamen inuidit, quem vult eripere atque ita eum qui acceptat duellum, uti defensione. Vnde respondeo secundo, eum qui acceptat duellum ad quod prouocatur habere aliud medium ad vitandam infamiam ut ostensum est, illum verò qui non fugit uti defensione omnino necessaria vita ac honoris.

Vnde neque verum est, quod ait Hurtadus disp. 170. §. 106. quod prouocatus fortasse potest ire ad locum condicium cum voluntate pugnandi solum conditionata. Verum hoc merito improbat alij communiter cum Diana parte 5. Tract. 14. resolut. 99. quia videlicet primò sic possent eludi leges omnes tūm Ecclesiasticā tūm ciuiles prohibētes duellā, sicut etiam eluderentur pœnae omnes inflictæ duellanti.

bus. Deinde scandalum magnum esset illi omnibus qui viderent eum ad bonum illum, & aduersario etiam provocatori cui occasionem daret ruine. Tertiò est ea acceptatio rei intrinsecè male, quæ semper mala est & illicita.

Ad confirmationem satis ex dictis liquet, quomodo acceptatio duelli repugnet iustitia in Deum & proximum, charitati etiam alienæ ac propriæ, obedientiæ quæ debetur Ecclesiæ, Principibus, & demum violet iura omnia positiva diuina & humana, & ius ipsum naturæ.

S. IV.

Quænam sint pœnae duellantium.

Pœnae anti-
qui iuris.

Non ago de antiquo illo iure, quod præcessit tempora concilij Tridentinij, nam ex C. monachiam de clericis duellantibus solum constat quod clericus committens duellum suspensus erat non ipso facto, sed post iudicis sententiam, ut recte docent Henr. Suares, Sanches. Sed neque ago de duellis solemnibus quæ sunt valde rara, licet de illis ferè solis agatur in Tridentino, & in bulla Pij. IV.

Tota ergo controværsia est, de pœnis statutis aduersus duella priuata, per bullas Gregorij XIII. & Clementis VIII. in quibus pœnae omnes statuta in Tridentino aduersus duella solemnia, extenduntur ad duella etiam priuata, vnde mihi breuiter exponendæ sunt pœnae ipsorum duellantibus, spectatorum, & eorum qui aliquo modo iuvant.

Dico primò, illos omnes qui duellum committunt sive prouocent, sive prouocentur incurrire pœnam excommunicationis latæ sententiæ, procriptionis bonorum, infamiae, & priuationis Ecclesiasticae sepulturæ: ita enim habetur in Bullis prædictorum Pontificum quorum verba expressa sunt, tametsi ex iis pœnis proscriptio bonorum & infamia non incurritur nisi post sententiam iudicis.

Dubitatur autem primò, utrum etiam pugna non sequitur incurritur à duellantibus hæc pœna. Ita enim affirmant Filiuci Tract. 29, n. 170. Peregrinus Tract. de duello q. 4, n. 1. & alij plures apud Dianam part. 5. Tract. 14, resolut. 102. sed verius tamen videatur excommunicationem non incurri à duellantibus pugna non sequitâ, quamvis duelli adiutores etiam non sequitâ pugna excommunicentur, ut expressè habetur in vtrâque Bulla, sic autem docent Sanches n. 28. Bonacina, Hurtadus. Nam bulla Gregorij XIII. expressè habet pugnam sequitam esse, neque Clemens circa hæc quidquam addidit.

Dubitatur secundò, de reservatione huius excommunicationis, nam à Clemente VIII. huius ab olorio aperte referatur Pontifici, non autem à Gregorio XIII. cuius bullæ addidit illud Clemens. Verum recte negat Hurtadus potestatem ablatam propterea esse religiosis Societatis, quia eorum priuilegiis non expressè derogatur in ea Bulla. Contrarium tamen probat Diana resolut. 103. quod eos qui commorantur in Italia, quoad alios certa videtur sententia Hurtadi, quam etiam recte probat §. 201.

Reservatio
excommunicationis.

Ecclesiastica
sepultura.

Dubitatur, tertio, de sepultura Ecclesiastica cum enim, certè sit, eos qui occumbunt in ipso duello sepeliri non posse in loco sacro, nec ritu sacro cum pompa funebri & canto Ecclesia institutis; tamen alii qui post duellum moriantur ex vulnere, controværsia est, utrum sepeliri debeant ritu sacro. Verius autem videtur quod si moriantur extra locum conflictus quantumvis ex accepto vulnere moriantur sepeliri possunt sacro ritu, quia in Concilio Late-

ranensi dicitur, *si ibi moriantur, in Tridentino autem, si moriantur in conflictu quod intelligendum videtur physice.*

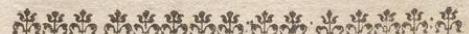
Dico secundò, excommunicari etiam in iisdem spectatores Bullis illos omnes qui ex condicione, & ex composito sunt spectatores duelli, sic enim expressè dicitur in Concilio & à Pontificibus extenditur ad priuata duella. Vbi spectat orum nomine primò non intelligitur sacerdos excepturus Confessiones eorum qui egerent. Secundò non intelliguntur famuli aut amici accessi sacerdotem aut Chirurgum si opus sit. Tertiò nec illi qui forte fortuna illuc transeuntes in locum incurruunt duelli, nihil de illo cogitantes. Denique nec illi omnes qui se habent per accidens ad duellum, quales illi sunt qui ex occulto spectarent loco, vel ex spatio ita remoto ut nihil censerentur influere in duellum. Illi ergo duntaxat intelliguntur excommunicari qui ex condicione se offerunt ut sint spectatores & testes certaminis, quia scilicet acceditur ex illorum præfentia pugnantium furor, ita enim constat ex verbis Concilij & Pontificum, probantque Sanches n. 31. Conink disp. 32. de charitate n. 29. Reginaldus, Bonacina; Concilium enim eos solum damnat qui ex condicione id est ex pacto cum duellantibus, vel aliter ex composito ita interfunt ut eorum præfentia promoueat duellum.

Dico tertio excommunicationi etiam subiacere ipso facto illos omnes qui duellum quoquo modo promouent, mandato, concilio, consensu, adiutorio, scriptione armorum subministratio. Primò enim ipso facto illi excommunicantur, ut habent citata bullæ, quod intelligitur si per te non steterit quo minus sequeretur duellum, sienim mandasset aut consyluisse duellum, deinde vero Consilium à te aut mandatum esset reuocatum efficaciter quantum est ex te, certè non esses excommunicatus. secundò neque seruus excommunicatus heri arma defens, non amicus arma commodans magis commoda quā illa cum quibus erat sine dubio pugnatur, non ille qui vuln̄o, arma vendit, si vero non venderet nisi ad duellum, haud dubium est, quin incurriter excommunicationem.

S E C T I O N I V.

De scandalo prout est peccatum charitati contrarium.

Sicut discordia opponitur paci charitatis, sic fraternali correctioni opponitur scandalum, de quo difficit S. Thomas q. 4, 3; dicitque quid illud, & quod duplex sit: quod illud sit vere peccatum & quidem aliquando valde graue ac speciale: quanam persona scandalizent aut scandalizentur, quanam bona spiritualia omittenda sunt & quanam perdenda sunt bona temporalia ut vitetur scandalum. Quæ omnia dixisse videor quantum satis est disputatione prima de peccatis, lectione ultima.

DISPUTATIO V.

Breuiculus de Virtutibus moralibus supernaturalibus.

Dicitur explicatas satis plenè tres virtutes Theologicas, immensa sequeretur Tractatio de quatuor Moralibus Cardinalibus, que sunt spiritualis paradisi fluentia quatuor è sapientia fonte derivata per quas entraunt in nos gratiarum effusit plenitudo.

Virtutes
quatuor
Cardinales.